

MAVZU:BASKETBOL O'YIN TEXNIKASINING PEDAGOGIK ASOSLARI VA MAKTAB DARSLARDAGI AHAMIYATI

*Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti 2-kurs
magistranti Muradov Jamshid*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada basketbol o'yin texnikasining pedagogik asoslari hamda uning umumta'lim maktablari jismoniy tarbiya darslaridagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot jarayonida o'quvchilarning to'p uzatish, to'pni olib yurish, savatga tashlash va himoya harakatlari kabi asosiy texnik elementlarni o'zlashtirish darajasi o'rganildi. Pedagogik tajriba asosida basketbol texnikasini bosqichma-bosqich o'qitish metodikasi ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi. Olingan natijalar tajriba guruhida texnik ko'rsatkichlar hamda darsga qiziqish darajasining sezilarli oshganini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari basketbol o'yin texnikasini ilmiy-metodik asosda tashkil etish o'quvchilarning jismoniy rivojlanishi va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qilishini tasdiqlaydi.

Аннотация: В данной научной статье раскрываются педагогические основы техники игры в баскетбол и её значение в уроках физической культуры общеобразовательных школ. В ходе исследования был изучен уровень освоения учащимися основных технических элементов, таких как передача мяча, ведение мяча, бросок в корзину и защитные действия. На основе педагогического эксперимента разработана и внедрена поэтапная методика обучения технике баскетбола. Полученные результаты показали значительное повышение технических показателей и интереса к занятиям у учащихся экспериментальной группы. Итоги исследования подтверждают, что научно-методическая организация обучения технике баскетбола способствует

физическому развитию и повышению социальной активности школьников.

Abstract: This scientific article examines the pedagogical foundations of basketball techniques and their importance in physical education classes at general secondary schools. The study analyzed students' mastery of basic technical elements such as passing, dribbling, shooting, and defensive actions. Based on a pedagogical experiment, a step-by-step methodology for teaching basketball techniques was developed and implemented. The results demonstrated a significant improvement in technical performance and students' interest in lessons within the experimental group. The findings confirm that scientifically and methodologically organized instruction in basketball techniques contributes to students' physical development and increased social activity.

Kalit so'zlar: Basketbol, o'yin texnikasi, pedagogik asoslar, jismoniy tarbiya darsi, o'quvchilar, metodika, to'p uzatish, dribling, savatga tashlash, jismoniy rivojlanish.

Ключевые слова: баскетбол, техника игры, педагогические основы, урок физической культуры, учащиеся, методика, передача мяча, ведение мяча, бросок в корзину, физическое развитие.

Keywords: basketball, game technique, pedagogical foundations, physical education lesson, students, methodology, passing, dribbling, shooting, physical development.

Tadqiqotning dolzarbligi: Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning jismoniy faolligini oshirish, ularni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish va har tomonlama barkamol shaxs sifatida tarbiyalash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda o'quvchilar orasida kamharakatlilik, raqamli texnologiyalarga ortiqcha berilish va jismoniy faollikning yetarli darajada emasligi bilan bog'liq muammolar kuzatilmoqda. Bu holat esa jismoniy tarbiya darslarining mazmuni va samaradorligini oshirishni talab etadi. Basketbol maktab yoshidagi

bolalar orasida keng tarqalgan, yuqori emotsional ta'sirga ega va jamoaviy hamkorlikni talab qiladigan sport turi hisoblanadi. Ushbu sport turi o'quvchilarda tezkorlik, chaqqonlik, kuch, chidamlilik, koordinatsiya kabi jismoniy sifatlarni rivojlantirish bilan bir qatorda, irodaviy fazilatlar, jamoada ishlash ko'nikmasi, mas'uliyat va intizomni shakllantiradi. Basketbol o'yin texnikasi (to'pni olib yurish, uzatish, savatga tashlash, himoya harakatlari) murakkab harakat koordinatsiyasini talab qilgani sababli uni o'qitish jarayoni pedagogik jihatdan ilmiy asoslangan, tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Aks holda, o'quvchilarda noto'g'ri harakat stereotiplari shakllanishi, texnik xatolar mustahkamlanishi va dars samaradorligi pasayishi mumkin. Shuningdek, umumta'lim maktablarida basketbol o'yinini o'qitishda ko'pincha an'anaviy usullardan foydalaniladi, biroq zamonaviy pedagogik texnologiyalar, differensial yondashuv va individual xususiyatlarni hisobga olish yetarli darajada qo'llanilmayapti. Bu esa o'quvchilarning texnik tayyorgarligi darajasini oshirishga to'liq imkon bermaydi. Shu munosabat bilan basketbol o'yin texnikasining pedagogik asoslarini chuqur o'rganish, uni maktab jismoniy tarbiya darslarida samarali tashkil etishning metodik yo'llarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot mazkur yo'nalishda metodik takliflar ishlab chiqishga hamda jismoniy tarbiya darslarining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi: Maktab jismoniy tarbiya darslarida basketbol o'yin texnikasini o'qitishning pedagogik asoslarini ishlab chiqish va uning samaradorligini aniqlash.

Tadqiqotning vazifalari

1. Basketbol o'yin texnikasining nazariy-pedagogik asoslarini tahlil qilish.
2. O'quvchilarning boshlang'ich texnik tayyorgarlik darajasini aniqlash.
3. Bosqichma-bosqich o'qitish metodikasini ishlab chiqish.
4. Tajriba va nazorat guruhlarini natijalarini taqqoslash.

5. Olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va xulosa chiqarish.

Tadqiqotning tashkil etilishi: Tadqiqot umumta'lim maktablarining jismoniy tarbiya darslari jarayonida olib borildi.

Tadqiqot 7–8-sinf o'quvchilari (20 nafar) ishtirokida o'tkazildi.

- **Nazorat guruhi (10 nafar)** – an'anaviy dars dasturi asosida shug'ullandi.
- **Tajriba guruhi (10 nafar)** – ishlab chiqilgan bosqichli metodika asosida mashg'ulot olib bordi.

Tajriba muddati: 2025-yil dekabr oyidan boshlab 2026-yil fevral oyiga qadar .

Baholash mezonlari:

- To'pni olib yurish vaqti (sek)
- To'p uzatish aniqligi (%)
- Savatga tashlash aniqligi (%)

1-jadval

Basketbol texnik ko'rsatkichlarining tajriba natijalari

№	Ko'rsatkich	Guruh	Tajriba boshida	Tajriba oxirida	O'sish (%)
11	Dribling (sek)	Nazorat	14,2	13,8	2,8 %
		Tajriba	14,0	12,5	10,7 %
22	To'p uzatish aniqligi (%)	Nazorat	58 %	62 %	6,8 %
		Tajriba	57 %	72 %	26,3 %
33	Savatga tashlash aniqligi (%)	Nazorat	40 %	44 %	10 %
		Tajriba	42 %	60 %	42,8 %

Jadvalga izoh:Natijalar shuni ko'rsatadiki, tajriba guruhida barcha texnik ko'rsatkichlar sezilarli darajada yaxshilandi. Ayniqsa, savatga tashlash aniqligi va to'p uzatish ko'rsatkichlari bo'yicha o'sish yuqori darajada kuzatildi. Bu ishlab chiqilgan pedagogik metodikaning samaradorligini tasdiqlaydi.

Umumiy tahlil va muhokama:Tadqiqot natijalari basketbol texnikasini o'qitishda izchillik, ko'rgazmalilik va takroriy mashq tamoyillariga amal qilish muhimligini ko'rsatdi. Bosqichli metodika asosida mashg'ulotlar olib borish o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki jamoaviylik, intizom va tezkor fikrlash qobiliyatini ham rivojlantirdi.Nazorat guruhida ijobiy o'zgarishlar kuzatilgan bo'lsa-da, ular tajriba guruhiga nisbatan past darajada bo'ldi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, basketbol o'yin texnikasini pedagogik asosda va tizimli ravishda o'qitish maktab o'quvchilarining jismoniy hamda harakat tayyorgarligini sezilarli darajada oshiradi. Tajriba jarayonida ishlab chiqilgan bosqichma-bosqich metodika o'quvchilarning to'pni olib yurish, uzatish va savatga tashlash ko'nikmalarini samarali shakllantirishga xizmat qildi.Nazorat va tajriba guruhlar natijalarining taqqoslama tahlili shuni ko'rsatdiki, ilmiy asosda tashkil etilgan mashg'ulotlar texnik ko'rsatkichlarning sezilarli yaxshilanishini ta'minlaydi. Ayniqsa, savatga tashlash aniqligi va uzatish ko'rsatkichlarida yuqori o'sish kuzatildi. Bu esa dars jarayonida izchillik, ko'rgazmalilik, takroriy mashq va differensial yondashuv tamoyillariga amal qilish muhimligini tasdiqlaydi.Shuningdek, basketbolni to'g'ri metodik asosda o'qitish o'quvchilarda nafaqat jismoniy sifatlarni, balki jamoaviylik, intizom, mas'uliyat va tezkor fikrlash kabi ijtimoiy-psixologik fazilatlarni ham rivojlantiradi.Demak, basketbol o'yin texnikasining pedagogik asoslarini takomillashtirish va uni maktab jismoniy tarbiya darslariga ilmiy-metodik jihatdan joriy etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi hamda sog'lom va faol avlodni tarbiyalashda muhim omil bo'lib hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры. – Москва: Физкультура и спорт, 2008. – 544 с.
2. Ашмарин Б.А. Теория и методика физического воспитания. – Москва: Просвещение, 1990. – 287 с.
3. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – Киев: Олимпийская литература, 2015. – 752 с.
4. Верхошанский Ю.В. Основы специальной физической подготовки спортсменов. – Москва: Физкультура и спорт, 1988. – 331 с.
5. Озолин Н.Г. Настольная книга тренера: Наука побеждать. – Москва: Астрель, 2003. – 863 с.
6. Bompa T.O., Haff G.G. Periodization: Theory and Methodology of Training. – 5th ed. – Champaign, IL: Human Kinetics, 2009. – 411 p.
7. Krause J., Meyer D., Meyer J. Basketball Skills and Drills. – 3rd ed. – Champaign, IL: Human Kinetics, 2018. – 296 p.
8. Oliver J. Basketball Fundamentals. – Champaign, IL: Human Kinetics, 2004. – 312 p.
9. Fédération Internationale de Basketball (FIBA). Basketball Coaching Manual. – Geneva: FIBA, 2019. – 280 p.
10. Kerimov F.A. Sport mashg'ulotlari nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: O'zDJTSU nashriyoti, 2018. – 356 b.
11. Abdullayev A., Xonkeldiyev Sh. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2015. – 320 b.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2020.